

Rapport

2018:9

Väljarnas önskeregeringar 2018

Elisabeth Falk
Henrik Oscarsson

Valforskningsprogrammet

Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet

2018.11.21

www.valforskning.pol.gu.se

Valforskningsprogrammets rapportserie

Sedan 1950-talet genomför forskare knutna till Valforskningsprogrammet i Göteborg empiriska undersökningar av hur den svenska demokratin mår och utvecklas. Rapportserien är vår viktigaste publikationskanal för att bidra till samhällets kunskapsförsörjning på demokratiområdet. Målsättningen är att sprida grundläggande fakta och forskningsresultat som rör val och väljarbeteende till en bred publik av forskare, studenter, journalister, politiker och allmänhet.

The Swedish National Election Studies Program working report series

Since the 1950s, the researchers associated with the Swedish National Election Studies Program at the Department of Political Science, University of Gothenburg, conducts empirical research on the well-being and development of the Swedish democracy. The working report series is our main publication outlets. The aim is to publish basic facts and research results about elections and voting behavior to a broad audience of researchers, students, journalists, politicians and the public.

Citering:

Falk, Elisabeth & Henrik Oscarsson (2018). Väljarnas önskeregeringar 2018. Valforskningsprogrammets rapportserie 2018:9. Göteborgs universitet: Valforskningsprogrammet.

Redaktör för arbetsrapportserien:

Henrik Ekengren Oscarsson

Rapport 2018:9

Väljarnas önskeregeringar 2018

ELISABETH FALK
HENRIK OSCARSSON

Sammanfattning

I Sverige väljer vi partier, inte regeringar. Väljare behöver ha god tillgång till uppgifter om partiernas styrkeförhållanden och koalitionspreferenser för att självständigt kunna bedöma hur sannolikt det är att olika regeringar kan bildas efter ett val. Men för att kunna rösta rationellt i regeringsfrågan behöver väljarna också ha egna önskemål om utfallet av en regeringsbildningsprocess: vem önskar de ska få uppdraget att bilda regering? Och vilka partier önskar de ska ingå i regeringen? I den här rapporten genomför vi en analys av svenska folkets önskeregeringar veckorna innan riksdagsvalet 2018 och jämför med resultaten i samma fråga hösten 2017. Resultaten visar att hela 37 procent av väljarna önskade sig någon form av blocköverskridande regering i inledningen av valrörelsen 2018. Det var en klart större andel än de som önskar sig en rödgrön regering (11 procent) eller en Alliansregering (16 procent).

Summary

Voters in multi-party systems vote for parties but have only an indirect influence on government formation processes. In this report we analyze Swedish voters' preferences for future government coalitions. The data come from the SNES pre-election voter surveys in the period 1968-2018. Special attention is given to the short term changes in coalition preferences between the fall of 2017 and the election campaign in august 2018. Since the election result in the general election 2018 have triggered a record long government formation process in Sweden, systematic analyses of the voters' coalition preferences before the election is highly interesting to a broad audience. Results show that most Swedish voters preferred a coalition building that included parties from both traditional blocs (37 per cent) over the two main alternatives, a Red-Green coalition (11 per cent) and a center-right Alliance coalition (16 per cent).

Önskeregeringar i skarpt läge

Hur påverkade nästan ett helt år av diskussioner och koalitions signaler från partiernas sida vilka önsknings svenska väljare har på framtida regeringssamarbeten? På vilket sätt stramades önskningsarna upp när det var ”skarpt läge” i samband med valet jämfört med hösten 2017 då väljarnas preferenser kan ha varit mer färgade av önsketänkande? Det här är några av de frågeställningar som vi har ställt oss och som vi med hjälp av SOM-undersökningen 2017 samt Valundersökningens förvalsstudie 2018 vill närma oss svaren på i den här rapporten.

Sedan 1968 har frågan om önskeregeringar ställts i de förvalsstudier som ingått i de svenska Valundersökningarna. Bakgrunden är att väljare i flerpartisystem sällan har möjlighet att påverka koalitionsbildande efter valet annat än indirekt: Vi väljer partier, inte regeringar. Frågan som ställs är mycket enkel och handlar om vilka partier som man helst vill se i en regering: ”Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år?” De svarande får möjlighet att ange hur många partier de vill och antalet önskade unika kombinationer tenderar därför att bli många. Resultaten kan användas på flera sätt; för att studera mönster i väljares preferenser eller för att uppskatta det faktiska stödet eller väljarnas egentliga mandat för de koalitioner som bildas efter valet på basis av valresultatet (Oscarsson & Holmberg 2016).

I våra tidigare analyser av svenska folkets önskeregeringar (Falk & Oscarsson 2018) slogs ett historiskt rekord hösten 2017 när det gäller hur stor andel svenskar som önskar sig en blocköverskridande regering, det vill säga en regering som innehåller partier från både gruppen rödgröna partier (V, S, MP) och Allianspartier (C, L, KD, M). Hela 39 procent av väljarna uppgav då att de önskade sig någon form av blocköverskridande regering, samtidigt som andelen önsknings om rödgröna koalitioner och Alliansregering var klart mindre förekommande (10 respektive 13 procent). Vi konstaterade också att den historiskt vanligaste önskeregeringen – en ren Socialdemokratisk regering – höll på att bli utdöd: Hösten 2017 var det bara 6 procent av väljarna som ville ha en S-regering vilket kan jämföras med 36 procent femtio år tidigare, i samband med valet 1968.

I Valundersökningen 2018 upprepade vi frågan om önskeregering med ett identiskt frågeinstrument och med samma slags datainsamlingsmetod (papper/webbenkät) som i SOM-undersökningen 2017. Vi ställde frågan om huruvida det överraskande resultatet att en blocköverskridande regering var så populär hösten 2017 skulle kunna bero på att mätningar som inte genomförs i samband med val – under de sömnigare mellanvalsperioderna – är mer färgade av önsketänkande. Mätningar närmare valen – när partierna haft bättre möjlighet att signalera sina koalitionspreferenser – skulle påverkas mer av vilka slags koalitioner som är realistiska (Bowler, Karp & Donovan 2010).

Vilket eller vilka partier skulle du vilja ha med i regeringen efter valet i år?

Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.

V	S	C	L	M	KD	MP	SD	FI	Annat parti	Ingen uppfattning
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Resultaten som samlats in relativt tidigt under valrörelsen – mediandatum för inkomna svar i Valundersökningens förvalsetapp är den 20 augusti – visar dock att det råder påtaglig stabilitet i väljarnas preferenser om önskeregering. I valrörelsens inledning var en blocköverskridande regering fortfarande den mest populära önskeregeringen bland väljarna med 37 procent. På andra plats kom en ren Alliansregering med 16 procent. Någon form av rödgrön regering samlade 11 procent av väljarna bakom sig. Andelen väljare som önskade sig en ren S-regering hamnade på rekordlåga 2 procent.

Tabell 1 Svenska väljares önskeregeringar 1968-2018 (procent).
Swedish voters' coalition preferences 1968-2018 (per cent).

År	Socialdemokratisk enpartiregering (a)	Borgerlig koalition (Alliansen) (b)	Rödgrön koalition (c)	Blocköverskridande regering (d)
VU 1968	36	23	3	25
VU 1976	29	21	8	19
VU 1979	32	27	8	16
VU 1985	32	20	10	14
VU 1994	24	16	13	31
VU 1998	18	15	15	24
VU 2002	23	11	14	22
VU 2006	15	29	15	24
VU 2010	7	40	23	13
VU 2014	4	16	21	26
SOM 2017	6	13	10	39
VU 2018	2	16	11	37

Källa: Valundersökningarnas förvalsstudier, 1968-2018; Den nationella SOM undersökningen 2017.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera *alla* partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svarsalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, *Annat parti* (fritextsvar) samt *Ingen uppfattning*. Resultaten för 1968-2014 kommer från Valundersökningarnas förvalsstudier. Enbart personer som besvarat den öppna frågan om önskeregering ingår i procentbasen. Andelen personer som ej besvarat den öppna frågan uppgår till mellan 6-18 procent i valundersökningarna 1968-2014 (6 procent 2014) och 12 procent i SOM-undersökningen 2017. I resultaten från Valundersökningen 2018 är procentbasen de respondenter som svarat på frågan förutom de som uppgett *Ingen uppfattning*. I kategorin *borgerlig regering* ingår svar som nämner tre eller fyra olika borgerliga partier. I *Rödgrön-koalition* ingår svaren S/V, V/S/MP eller S/MP. *Blocköverskridande regering* innefattar svar där minst något borgerligt parti nämns tillsammans med V, S eller MP. Resultaten summerar inte till 100 procent därför att det även finns svarspersoner utanför socialdemokratin som önskar sig enpartiregeringar bestående av enbart det parti som man röstar på. Dessutom är alla alternativ där FI eller SD nämns i olika regeringskoalitioner, eller ensamma, inte medtagna i analysen. Antalet svarande i analyserna för 2017 är 3 205. I analysen av 2017 års SOM-data har vi valt att inte koda bort personer som var yngre än 18 år. Antalet svarande i analyserna för 2018 är 1 445.

Den jämförande analysen över tid är ett försök att sammanställa övergripande trender i de många olika unika önskeregeringar som väljare haft under det senaste halvsekle. Även om översikten berättar mycket om politisk förändring i Sverige och om hur förutsättningarna för regeringsbildande har förändrats behövs mer detaljerade studier av hur svenska väljare hanterar det nya fragmenterade och flerdimensionella politiska landskap som vuxit fram under de senaste tio åren och som lett till nya utmaningar att skapa stabila parlamentariska samarbeten. Vår analys går därför vidare till en avsevärt detaljerad analys av vilka önskeregeringar som varit vanligast och vilka kombinationer av partier som är vanligast förekommande i olika grupper av väljarkåren.

195 kombinationer av önskeregeringar

I valundersökningen 2018 återfinns hela 195 kombinationer av 512 teoretiskt möjliga i det empiriska materialet. I tabell 2 redovisas de tjugo vanligaste önskeregeringarna hösten 2017 och inför valet 2018. Bland väljarnas önskemål är den vanligast förekommande kombinationen av regeringspartier en Alliansregering bestående av fyra partier C-L-M-KD som samlar 10,9 procent bakom sig. På andra plats återfinns de partier somingångit i regeringsunderlaget under den gångna mandatperioden: V-S-MP med 6,3 procent. På tredje plats hittar vi en tvåpartikombination som inte ens fanns med på tjugo-i-topp-listan från hösten 2017: En regering bestående av Moderaterna och Sverigedemokraterna (4,7 procent).

De viktigaste förändringarna mellan 2017 och 2018 är att de båda huvudalternativen i regeringsfrågan – Alliansen och de Rödgröna – förekommer betydligt oftare som önsker regering bland väljarna. Det ger stöd för idén om att partiernas koalitions signaler inför ett val kan förändra väljarnas preferenser för vilka partier de önskar sig i en regering efter valet.

Tabell 2 De tjugo vanligaste önsker regeringarna 2017 och 2018 (procent).
Top 20 coalition preferences 2017 and 2018 (per cent).

Vanligaste önsker regering 2017			Vanligaste önsker regering 2018			
1.	C-L-M-KD	7,6	1.	C-L-M-KD	10,9	(+3,3)
2.	S	6,4	2.	V-S-MP	6,3	(+2,7)
3.	V-S	4,5	3.	M-SD	4,7	(+1,7)
4.	C-L-M	3,9	4.	M-KD-SD	4,5	(+2,0)
5.	S-C-L	3,8	5.	V-S-MP-FI	3,5	(+0,3)
6.	V-S-MP	3,6	6.	C-L-M	3,5	(-0,4)
7.	V-S-MP-FI	3,2	7.	S-C-L	3,2	(-0,6)
8.	SD	3,1	8.	V-S	3,0	(-1,5)
9.	KD-SD	3,0	9.	SD	2,6	(-0,5)
10.	M-KD-SD	2,5	10.	L-M-KD-SD	2,3	(+1,5)
11.	S-C	2,1	11.	S	2,3	(-4,1)
12.	C-L-M-KD-SD	1,8	12.	S-M	2,3	(+0,9)
13.	S-C-MP	1,7	13.	S-C	1,9	(-0,2)
14.	S-MP	1,5	14.	V-S-C-MP	1,9	(+0,8)
15.	M	1,5	15.	C-L-M-KD-SD	1,7	(-0,1)
16.	S-M	1,4	16.	S-MP	1,5	(±0,0)
17.	S-SD	1,3	17.	S-C-L-MP	1,5	(+0,2)
18.	S-C-L-MP	1,3	18.	S-C-MP	1,5	(-0,2)
19.	V-S-FI	1,3	19.	M	1,3	(-0,2)
20.	V-S-C-L-M-KD-MP	1,3	20.	L-M-SD	1,3	(+0,5)

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017 och den svenska Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svartalalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, Annat parti (fritextsvar) samt Ingen uppfattning. Antalet svarande på frågan i SOM-undersökningen 2017 är 3 205 och i den svenska valundersökningen 2018 1 445.

Förändringarna kan, om man så vill, tolkas som att när valet närmar sig anpassar sig väljarna sina preferenser till rådande förutsättningar, det vill säga hur partiernas styrkeförhållanden och koalitions signaler är beskaffade (Blais m. fl. 2006). Ett exempel på en sådan anpassning är att fler kombinationer där Sverigedemokraternas ingår har tagit plats bland väljarnas tjugo vanligaste önsker regeringar. Ett annat exempel är att önskingarna om en Socialdemokratisk enpartiregering blivit mindre vanlig (från 6,4 procent 2017 till rekordlåga 2,3 procent 2018). Även regeringen V-S har fallit från tredje till åttonde plats på 20-i-topplistan (från 4,5 procent 2017 till 3,0 procent 2018).

Det är också intressant att kommentera vilka regeringar som *inte* finns representerade ens på tjugo-i-topplistan. Hit hör t ex de olika Alliansregeringar med stöd över blockgränsen som varit huvudsakliga andrahandsalternativet för Centerpartiet och Liberalerna under regeringsbildningsprocessen hösten 2018. En regering med Allianspartier och Miljöpartiet samlar endast 0,6 procent av väljarna bakom sig. Och det är bara 0,8 procent av väljarna som önskar sig en Alliansregering där Socialdemokraterna ingår. Till väljarnas "försvar" gäller frågeställningen önsker regering och inte parlamentariskt underlag där vissa partier sitter i regering och andra agerar så kallade stödpartier.

I tabell 3 studerar vi närmare den totalt sett vanligaste kategorin av önsker regeringar 2018, nämligen de blocköverskridande. Antalet blocköverskridande kombinationer är många – hela 194 stycken – men på väljarnas tio-i-topplista ingår Socialdemokraterna i

alla önskerregeringar. Den i särklass vanligaste blocköverskridande regeringen 2018 är en regering bestående av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna. Önskerregeringen S-C-L samlar totalt 3,2 procent av svaren och behåller förstaplatsen trots att den är något mindre vanlig än 2017. Några av de blocköverskridande regeringarna som blivit vanligare mellan 2017 och 2018 är S-C som ökar från 2,1 till 2,9 procent och stor koalitionen S-M som ökar från 1,4 till 2,3 procent.

Tabell 3 De tio vanligaste blocköverskridande önskerregeringarna 2017 och 2018 (procent).
Top 10 most frequent coalition preferences with parties from both traditional blocs 2017 and 2018 (per cent).

Vanligaste blocköverskridande önskerregering 2017			Vanligaste blocköverskridande önskerregering 2018			
1.	S-C-L	3,8	1.	S-C-L	3,2	(-0,6)
2.	S-C	2,1	2.	S-C	2,9	(+0,8)
3.	S-C-MP	1,7	3.	S-M	2,3	(+0,9)
4.	S-M	1,4	4.	V-S-C-MP	1,9	(+0,8)
5.	S-C-L-MP	1,3	5.	S-C-L-MP	1,5	(+0,2)
6.	V-S-C-L-M-KD-MP	1,2	6.	S-C-MP	1,5	(-0,2)
7.	V-S-C-MP	1,1	7.	V-S-C	1,3	(+0,3)
8.	V-S-C	1,0	8.	S-C-L-M	1,2	(+0,3)
9.	S-C-M	0,9	9.	S-C-M	1,0	(+0,1)
10.	S-C-L-M	0,9	10.	C-L-M-MP	0,8	(+0,3)

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017 och den svenska Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svartalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, Annat parti (fritextsvar) samt Ingen uppfattning. Antalet svarande på frågan i SOM-undersökningen 2017 är 3 205 och i den svenska valundersökningen 2018 1 445.

Vem vill regera med vem?

Kombinatorik i all ära. När antalet kombinationer blir många resulterar det oftast i att det blir svårt att nå överblick. En djupare analys av strukturen i väljarnas önskningsfrågan är därför på sin plats. I nästa steg av analysen undersöker vi hur ofta olika partier nämns tillsammans när väljarna sätter samman sina önskerregeringar. Precis som tidigare jämför vi resultaten från hösten 2017 med resultaten från Valundersökningen genomförd strax före valet 2018 (se tabell 4 och 5). Mönstret av kombinationer liknar en bytarmatris: det är partier som står nära varandra ideologiskt som oftast förekommer tillsammans i svenska folkets önskerregeringar. Strukturen i preferenserna är mycket likartad den som framkommer i analyser av väljarnas näst bästa partier eller hur mycket de olika partisympatisörerna gillar varandras partier (Oscarsson 2018).

Andelen väljare som nämner ett enda parti som svar på frågan om önskerregering är klart lägre i augusti 2018 än hösten 2017. Det är framför allt andelen väljare som enbart plockar med Socialdemokraterna i sin önskerregering som blir färre, från 6 procent 2017 till 2 procent 2018.

Tabell 4 Svenska väljares önskeregeringar 2017: Andel som nämner ett parti ensamt, sammanlagt och tillsammans med andra partier (procent).
Swedish voters' coalition preferences 2017: The proportion mentioning only one party, total number of mentions, and together with other parties (per cent).

Parti i önskeregeringen	... nämns tillsammans med										Nämner partiet ensamt	Nämner Partiet
	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	FI			
Vänsterpartiet	–										0	29
Socialdemokraterna	26	–									6	58
Centerpartiet	11	27	–								1	49
Liberalerna	8	19	33	–							0	40
Moderaterna	7	17	31	28	–						1	47
Kristdemokraterna	4	7	18	17	22	–					0	25
Miljöpartiet	16	26	16	12	12	6	–				0	31
Sverigedemokraterna	2	7	7	7	15	8	3	–			3	22
Feministiskt initiativ	10	11	5	4	5	2	10	1	–		0	14

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svartalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, Annat parti (fritextsvar) samt Ingen uppfattning. Procentbasen är de respondenter som svarat på frågan förutom de som uppgett Ingen uppfattning (88 procent; n=3 205). Kombinationer med övriga partier redovisas inte i tabellen. Längst till höger i tabellen visas andelen som nämnt en önskeregering bestående av ett enda parti respektive andelen som nämnt partiet som del av sin önskeregering. Resultaten har avrundats till heltal.

Tabell 5 Svenska folkets önskeregeringar 2018: Andel som nämner ett parti ensamt, sammanlagt och tillsammans med andra partier (procent).
Swedish voters' coalition preferences 2018: The proportion mentioning only one party, total number of mentions, and together with other parties (per cent).

Parti i önskeregeringen	... nämns tillsammans med										Nämner partiet ensamt	Nämner Partiet		
	V	S	C	L	M	KD	MP	SD	FI					
Vänsterpartiet	–										0	±0	28	+1
Socialdemokraterna	25	–									2	-4	50	-8
Centerpartiet	8	21	–								0	-2	46	-3
Liberalerna	4	14	29	–							0	±0	40	±0
Moderaterna	4	13	30	29	–						1	±0	54	+7
Kristdemokraterna	1	3	18	20	26	–					0	±0	28	+3
Miljöpartiet	17	24	12	8	7	3	–				0	±0	30	-1
Sverigedemokraterna	2	4	6	7	20	10	2	–			3	±0	26	+4
Feministiskt initiativ	9	9	4	2	3	1	8	1	–		0	±0	11	-3

Källa: Den svenska Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svartalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, Annat parti (fritextsvar) samt Ingen uppfattning. Procentbasen är de respondenter som svarat på frågan förutom de som uppgett Ingen uppfattning (95 procent; n=1 445). Kombinationer med övriga partier redovisas inte i tabellen. Längst till höger i tabellen visas andelen som nämnt en önskeregering bestående av ett enda parti respektive andelen som nämnt partiet som del av sin önskeregering. Resultaten har avrundats till heltal.

Socialdemokraternas popularitet som regeringsparti blev överlag klart mindre under de månader som passerade mellan mätningarna. Hösten 2017 fanns S med i önskeregeringen hos en klar majoritet – 58 procent – av väljarkåren. Men inför valet 2018 hade den andelen minskat till 50 procent (-8 procentenheter). Under samma period ökade Moderaternas popularitet som regeringsparti med ungefär lika mycket, från 47 till 54

procent (+7 procentenheter). En orsak till detta var att Moderaterna i samband med SOM-undersökningen 2017 befann sig mitt i ett partiledarskifte från Anna Kinberg-Batra till Ulf Kristersson. Moderaternas opinionsstöd var på grund av osäkerheten om partiets färdriktning och ledarskap lägre än månaderna före och efter fältarbetet för SOM-undersökningen 2017.

Partier som står nära varandra ideologiskt nämns naturligt nog oftare tillsammans när väljarna berättar om sina önskeregeringar. I huvudsak är strukturen i dessa preferenser stabila över tid, men några förändringar mellan 2017 och 2018 förtjänar att lyftas fram. Sverigedemokraterna förekom oftare tillsammans med Moderaterna (20 jämfört med 15 procent) och oftare tillsammans med Kristdemokraterna (10 jämfört med 8 procent) inför valet 2018 än något knappt år tidigare.

Ser vi till blocköverskridande kombinationer och förhållandet mellan Socialdemokraterna och de mittenliberala partierna visar resultaten att närheten till valrörelsen skapade en lägre förekomst av samtidiga omnämmanden: S och C i kombination minskade från 27 till 21 procent troligen till följd av en mer intensiv opinionsbildning i regeringsfrågan. På motsvarande sätt blev kombinationen S L mindre vanlig bland väljarna, från 19 till 14 procent omnämmanden. Samtidigt ökar förekomsten av några av kombinationerna som inbegriper de fyra Allianspartierna: L-M (+1 procentenhet), L-KD (+3), M-KD (+3).

Dessa förändringar hänger inte samman med att väljarna skulle ha en tendens att nämna färre partier i sina önskeregeringar nära ett val jämfört med under en mellanvalsperiod. Det genomsnittliga antalet partier som ingår i väljarnas önskeregeringar är nämligen helt stabilt mellan hösten 2017 (3,2 partier) och valveckorna 2018 (3,2 partier).¹

Vilka väljare önskar sig vilken regering?

Vi avslutar analyserna av väljarnas önskeregeringar med en studie av hur starkt stöd det finns för de fyra huvudkategorierna av önskeregeringar i olika befolkningsgrupper. Resultaten i tabellerna 7 och 8 visar att det främst är bland mittenväljare som de olika formerna av blocköverskridande regeringarna har vuxit sig mer populära under perioden före valet 2018. Bland väljare som själva identifierar sig ”något till vänster” eller ”varken till vänster eller höger” har andelen blocköverskridande önskeregeringar vuxit från 52 till 54 procent respektive från 53 till 58 procent. Naturligt nog är toleransen för partisamarbeten i den politiska mitten allra störst i den del av det politiska landskapet där de flesta väljare själva positionerar sig själva.

Analysen visar också att de blocköverskridande regeringskonstellationerna blivit mer populära främst bland Vänsterpartiets, Miljöpartiets och Centerpartiets väljare, men inte bland Liberalernas och Socialdemokraternas väljare. Däremot har stödet för blocköverskridande samarbete minskat bland Moderaternas och Sverigedemokraternas väljare mellan hösten 2017 och valrörelsen 2018.

¹ En regressionsanalys där vi kan ta hänsyn till många förklaringsfaktorer samtidigt visar att allt annat lika tenderar kvinnor, yngre, högutbildade och personer med svagt partianhängarskap att nämna fler partier i sin önskeregering än män, äldre, lågutbildade och personer med starkt partianhängarskap.

Tabell 7 Svenska väljares önskeregeringar 2017. Andel som önskar sig en socialdemokratisk regering, alliansregering, rödgrön regering och blocköverskridande regering i olika befolkningsgrupper (procent).
Swedish voters' coalition preferences concerning a one-party Social democratic government, a centre-right Alliance coalition, a centre-left Red Green coalition, and a coalition with parties from both political blocs, 2017 (per cent).

	Socialdemokratisk regering	Borgerlig koalition	Rödgrön koalition	Block-överskridande regering
Samtliga (n=3205)	6	13	10	39
Kön				
Män (n=1568)	6	13	11	37
Kvinnor (n=1631)	7	12	9	42
Ålder				
16–29 år (n=450)	5	7	5	47
30–49 år (n=926)	5	12	9	40
50–75 år (n=1510)	7	13	12	37
76–85 år (n=319)	9	19	10	39
Utbildning				
Låg (n=482)	16	8	14	28
Medellåg (n=911)	6	10	10	38
Medelhög (n=745)	4	13	10	43
Hög (n=999)	3	18	8	45
Ideologisk identifikation				
Klart till vänster (n=391)	7	0	28	24
Något till vänster (n=700)	11	0	22	52
Varken till vänster eller till höger (n=909)	9	6	4	53
Något till höger (n=820)	1	31	0	34
Klart till höger (n=351)	1	26	0	11
Partisympati				
Vänsterpartiet (n=227)	1	0	29	22
Socialdemokraterna (n=1020)	19	0	22	51
Centerpartiet (n=414)	0	30	0	49
Liberalerna (n=192)	0	37	0	45
Moderaterna (n=485)	0	33	0	32
Kristdemokraterna (n=74)	0	46	0	26
Miljöpartiet (n=95)	1	1	15	53
Sverigedemokraterna (n=402)	0	1	0	12
Feministiskt initiativ (n=50)	0	0	0	42

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2017.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svarsalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, Annat parti (fritextsvar) samt Ingen uppfattning. I kategorin borgerlig regering ingår svar som nämner tre eller fyra olika borgerliga partier. I Rödgrön-koalition ingår svaren S/V, V/S/MP eller S/MP. Blocköverskridande regering innefattar svar där minst något borgerligt parti nämns tillsammans med V, S eller MP. Antalet svarande per kategori framgår av tabellen.

Tabell 8 Svenska väljares önskeregeringar 2018. Andel som önskar sig en socialdemokratisk regering, alliansregering, rödgrön regering och blocköverskridande regering i olika befolkningsgrupper (procent).
Swedish voters' coalition preferences concerning a one-party Social democratic government, a centre-right Alliance coalition, a centre-left Red Green coalition, and a coalition with parties from both political blocs, 2018 (per cent).

	Socialdemokratisk regering	Borgerlig koalition	Rödgrön koalition	Block-överskridande regering
Samtliga (n=1445)	2	16	11	37
Kön				
Män (n=707)	2	15	13	39
Kvinnor (n=738)	2	17	9	34
Ålder (n=1445)				
18–29 (n=181)	1	8	8	44
30–49 (n=387)	1	19	7	40
59–64 (n=391)	3	16	14	33
65–84 (n=486)	3	16	13	34
Utbildning (n=1363)				
Låg (n=163)	8	4	15	34
Medel (n=536)	2	13	12	34
Hög (n=664)	1	21	9	39
Ideologisk identifikation (n=1388)				
Klart till vänster (n=124)	3	0	43	20
Något till vänster (n=377)	6	1	23	54
Varken till vänster eller till höger (n=231)	1	6	5	58
Något till höger (n=532)	0	31	0	27
Klart till höger (n=124)	0	32	0	7
Partisympati (n=1165)				
Vänsterpartiet (n=94)	0	0	37	28
Socialdemokraterna (n=328)	10	0	28	50
Centerpartiet (n=95)	0	32	0	53
Liberalerna (n=76)	0	45	0	37
Moderaterna (n=301)	0	37	0	21
Kristdemokraterna (n=35)	0	37	0	26
Miljöpartiet (n=69)	0	1	22	58
Sverigedemokraterna (n=141)	0	0	0	8
Feministiskt initiativ (n=12)	0	0	0	42

Källa: Den svenska Valundersökningen 2018.

Kommentar: Frågan lyder: 'Vilket eller vilka partier skulle Du helst vilja ha med i regeringen efter valet i år? Markera alla partier som du skulle vilja ha med i regeringen.' Svartalternativen är V, S, C, L, M, KD, MP, SD, FI, Annat parti (fritextsvar) samt Ingen uppfattning. I kategorin borgerlig regering ingår svar som nämner tre eller fyra olika borgerliga partier. I Rödgrön-koalition ingår svaren S/V, V/S/MP eller S/MP. Blocköverskridande regering innefattar svar där minst något borgerligt parti nämns tillsammans med V, S eller MP. Antalet svarande per kategori framgår av tabellen.

Sammanfattning

Vad väljare vill signalera till det politiska systemet i samband med allmänna val är oftast inte särskilt lätt att tolka. Valhandlingen – att stoppa ned en röstsedel i ett kuvert och klistra igen – har visserligen stor makt att förändra partiets styrkeförhållanden men fungerar sämre som bärare av information om vad väljarna faktiskt vill att partierna ska göra. Statsvetarna Sidney Verba och Norman Nie (1972) klassificerade röstning som en politisk aktivitet som kombinerar stor påverkan på det politiska systemet med stor osäkerhet om hur väljarna egentligen vill instruera sina representanter. Detta gäller inte minst signaler om hur partisamarbeten efter valet ska se ut. Valsedlarna säger mycket litet om hur en enskild väljare önskar att partiet ska agera i förhållande till andra partier. Det motiverar systematiska studier av väljarnas preferenser i regeringsfrågan.

I den här rapporten har vi genomfört en jämförelse av svenska väljares preferenser om vilka partier de helst vill ha med i en regering efter valet. Data är hämtade från förvalsstudier inför valen 1968-2018. Resultaten visar att stödet för olika typer av blocköverskridande regering – med partier hämtade från båda de traditionella blocken i svensk politik – aldrig tidigare har varit så högt inför ett val som det var under veckorna före 2018 års riksdagsval. Den vanligast förekommande unika kombinationerna av regeringspartier samlade totalt knappt 11 procent av väljarna: En fyrpartikoalition med C-L-KD-M. På andra plats placerade sig en rödgrön V-S-MP-regering med en uppslutning om 6,3 procent.

Analyserna av väljarnas önskeregeringar är preliminära och kan kompletteras och fördjupas på flera sätt. Den självklara uppföljningen handlar först om i vilken utsträckning väljarnas preferenser om framtida partisamarbeten och regeringskoalitioner påverkade deras röstning i riksdagsvalet 2018: *Vad spelade regeringsfrågan för roll för parti-valet?* För rationella väljare i flerpartisystem som genom sitt agerande vid valurnorna vill minimera avståndet mellan de egna ideologiska preferenserna och den förda regeringspolitiken efter valet (Downs 1957) är regeringsfrågan inte något lekfullt sällskapsspel. Partiers koalitionssignaler, regeringsduglighet, inbördes ideologiska avstånd och styrkeförhållanden är tvärtom avgörande att kunna ta hänsyn till om väljare ska kunna agera rationellt (Bowler, Karp & Donovan 2010; Duch, May & Armstrong 2010; Blais m. fl. 2016). Med Valundersökningens kampanjpanel har Valforskningsprogrammet goda möjlighet att sprida ljus över dessa frågeställningar och pröva teorier om strategisk röstning i regeringsfrågan (Fredén 2017). De som svarade på frågan om önskeregering i Valundersökningarnas förvalsstudie fick en uppföljningsenkät direkt efter valet med frågor om hur de till slut valde att rösta. Dessa data är i skrivande stund ännu dock inte tillgängliga för analys.

Referenser

- Blais, André, John H. Aldrich, Indridi H. Indridason & Renan Levine (2006). "Do Voters Vote For Government Coalitions? Testing Downs' Pessimistic Conclusion." Party Politics 12(6): 691-705.
- Blais, André, John H. Aldrich, Indridi H. Indridason & Renan Levine (2016). "Do Voters Vote For Government Coalitions?" Party Politics 12(6): 691-705.
- Bowler, Shaun, Jeffrey A. Karp & Todd Donovan (2010). "Strategic coalition voting: Evidence from New Zealand." Electoral Studies 29(3): 350-357.
- Downs, Anthony (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York, Harper & Row.
- Duch, Raymond M., Jeff May & David A. Armstrong (2010). "Coalition-directed Voting in Multiparty Democracies." American Political Science Review 104(4): 698-719.
- Falk, Elisabeth & Henrik Oscarsson (2018). Svenska folkets önskeregierung och önskestatsminister. I Andersson, Ulrika, Johan Martinsson, Maria Oskarson & Björn Rönnerstrand, Red. (2018). *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Fredén, Annika (2017). "Opinion Polls, Coalition Signals and Strategic Voting: Evidence from a Survey Experiment." Scandinavian Political Studies 40(3): 247-264.
- Oscarsson, Henrik (2018). Älska din nästa! Partiernas sympatikapital inför 2018 års riksdagsval. I Andersson, Ulrika, Johan Martinsson, Maria Oskarson & Björn Rönnerstrand, Red. (2018). *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Oscarsson, Henrik & Sören Holmberg (2016). *Svenska väljare*. Stockholm, Wolters Kluwer.
- Verba, Sidney & Norman H. Nie (1972). *Participation in America. Political democracy and social equality*. New York, Harper & Row cop.

Det svenska Valforskningsprogrammet finns vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg. Sedan tidigt 1950-tal ägnar vi oss hängivet åt empiriska studier av opinionsbildning, val och väljarbeteende och av tillståndet och utvecklingen av den svenska representativa demokratin.

Syftet med forskningen är bland annat att förklara varför väljare röstar som de gör och varför val slutar som de gör. Vi spårar och följer trender i svensk valdemokrati och gör jämförelser med utvecklingen i andra länder.

Professor Henrik Ekengren Oscarsson leder det svenska Valforskningsprogrammet.

